

Respons

Tunisia: Konvertering til kristendommen

- Kort om trosminoriteter
- Lovverk om frafall fra islam og konvertering
- Kort om islam i Tunisia
- Reaksjoner fra familie og samfunn ved konvertering
- Mulighet for fri religionsutøvelse for kristne

Innledning

Det store flertallet av tunisiere (99 % av befolkningen på rundt elleve millioner) er sunni-muslimer (U.S. Department of State 2014b). Til tross for at det finnes mindre trosminoriteter i landet, er Tunisia først og fremst et muslimsk land. I den nye grunnloven som ble vedtatt i 2014, fastslås det i første artikkel at islam er republikkens religion, og at arabisk er statens språk. I artikkel 39 står det videre at staten forplikter seg til å forankre ungdom i en arabisk-muslimsk identitet (Constitution 2014).

Islam har vært Tunisias statsreligion siden landet ble selvstendig fra Frankrike i 1956. Landet har likevel en lang sekulær tradisjon. I sin lange presidentperiode (1956-1987) gjennomførte landets første president og «landsfader» Bourguiba et sekulariseringsprogram, som blant mye annet innebar forbud mot etablering av partier etablert på religiøst grunnlag, sekularisering av utdanningssystemet og myndighetskontroll over religiøse institusjoner. Etter revolusjonen i 2011 ble islamistiske partier igjen lovlige, og fremgangen til islamistene ved valget i 2011 skapte uro blant sekulære tunisiere. I dag finnes det motstridende oppfatninger om islams rolle i samfunnet, også blant troende (Landguiden u.å.).

Kort om trosminoriteter

Tunisia har en jødisk minoritet med en over 2000-årig historie i landet. I dag består det jødiske samfunnet av rundt 1500-2000 personer (mot 100 000 i 1948), hovedsakelig bosatt i hovedstaden Tunis, i byen Zarziz og på øya Djerba, hvor Nord-Afrikas eldste synagoge, Ghriba, ligger. Enkelthendelser av antisemittisk karakter forekommer i Tunisia, hvorav den mest alvorlige var al-Qaidas angrep på Ghriba i 2002, hvor 14 mennesker ble drept. Til tross

for slike alvorlige hendelser, bekrefter jødiske ledere at den jødiske befolkningen generelt føler seg trygge og beskyttet av myndighetene i Tunisia (Gall 2014; U.S. Department of State 2014a).

Kristendommen, hovedsakelig romersk-katolsk kristendom, utgjør den nest største religionen i landet etter islam. Ifølge katolske ledere finnes det færre enn 5000 medlemmer av den katolske kirke i Tunisia, spredd rundt i landet. Ved siden av katolikker, finnes det mindre miljøer av protestanter, russisk-ortodokse, anglikanere, adventister og Jehovas vitner (U.S. Department of State 2014b).

Ifølge Boissevain (2013) har kristne fra Afrika sør for Sahara revitalisert kirkesamfunnene, som har vært svake siden franskmennene forlot landet i årene etter 1956. Kristne, afrikanske migranter som oppholder seg i Tunisia i kortere eller lengre tid på sin vei til Europa, oppsøker kirker og hjelpetilbudene som kirkesamfunnene tilbyr. Men like viktig i en tunisisk sammenheng er de mange ansatte i Den afrikanske utviklingsbanken (Banque africaine de développement, BAD) og familiene deres, som ifølge Boissevain (2013) har bidratt til å blåse liv i eksisterende kristne menigheter og å etablere nye, særlig evangeliske menigheter og pinsemenigheter i landet.¹

Det finnes ifølge antropologen Katia Boissevain (2013) ingen offisielle tall på antall konverteringer fra islam til ulike former for kristendom i Tunisia. Antropologen, som har studert det kristne miljøet og konvertitter i landet over tid og fra ulike perspektiver, anslår at tallet ligger et sted mellom 200 og 2000 personer. Chellali (2015) anslår at det finner sted «noen titalls» konverteringer hvert år, men at de har blitt flere de siste årene på grunn av økt religions- og trosfrihet etter revolusjonen i 2011. Ifølge Kéfi (2005) er omfanget av konvertering likevel mindre i Tunisia enn i Algerie og Marokko, hvor man har hatt en ikke ubetydelig konvertering til kristendommen, særlig i berbiske miljøer.

Lovverk om frafall fra islam og konvertering²

Tunisia vedtok en ny grunnlov i 2014, den mest liberale i den arabiske verden. Grunnlovens artikkel 6 fastslår at staten garanterer for religions- og trosfrihet (Constitution 2014):

The State is the guardian of religion. It guarantees liberty of conscience and of belief, the free exercise of religious worship and the neutrality of the mosques and of the places of worship from all partisan instrumentalization.

The State commits itself to the dissemination of the values of moderation and tolerance and to the protection of the sacred and the prohibition of any offense thereto. It commits itself, equally, to the prohibition of, and the fight against, appeals to Takfir

¹ BAD flyttet midlertidig fra Abidjan i Elfenbenskysten til Tunis i 2003, som følge av en stadig vanskeligere politisk og sikkerhetsmessig situasjon i Elfenbenskysten. I 2014 begynte BAD å flytte tilbake til Abidjan, ettersom forholdene der har normalisert seg.

² I denne responsen omtales frafall fra islam (apostasi) og bytte av religion (konvertering) om hverandre. Dette er fordi en konvertering forutsetter at konvertitten først forlater en religion før han omfavner en ny. Det er altså ikke konvertering i seg selv som er problematisk i islam, men den nødvendige forutsetningen for den, nemlig apostasi.

[charges of apostasy] and incitement to violence and hatred (som sitert i Guellali 2014³).

Det finnes altså ingen bestemmelse om frafall fra islam i tunisisk lovgivning. Dette innebærer at en konvertering ikke vil få rettslige konsekvenser i Tunisia.

Fra et religiøst, islamsk synspunkt, anses imidlertid apostasi som en alvorlig synd. Selv om frafall fra islam altså ikke reguleres av straffeloven, vil apostasi likevel anses som forbudt i henhold til religiøse normer, og vil oppfattes som problematisk fra et religiøst synspunkt for de aller fleste muslimske tunisiere.

Kort om islam i Tunisia

Forhold for personer som forlater islam til fordel for en ny religion eller ved å forkaste ethvert religiøst livssyn, kan kun forstås i lys av islams sentrale rolle i dagens Tunisia.

På den ene siden innebar revolusjonen i 2011 en ny åpenhet og en forsterking av religions- og trosfriheten i Tunisia. Men parallelt med denne utviklingen har sosialkonservativ islam forsterket sin posisjon i samfunnet etter 2011, i takt med at islamistiske partier ble lovlige og at islamistiske miljøer i større grad har fått drive sine aktiviteter i fred, uten innblanding fra myndighetene. Spenningen mellom liberale og konservative krefter har preget Tunisia sterkt siden 2011. Denne spenningen gjør seg gjeldende ikke bare på det politiske plan, noe man blant annet så i forbindelse med debatten om islams rolle i landets nye forfatning, men også i dagliglivet, på lokalplan. Sosialkonservative muslimer legger stor vekt på respekt for tradisjonelle religiøse verdier, og anser det som sin plikt å anspore andre til å leve etter disse normene. Dette medfører sosial og religiøs konformisme, som igjen gjør handlingsrommet trangere for annerledestenkende, herunder trosminoriteter.

Mange islamister driver utstrakt indremisjon, og forsøker å omvende andre muslimer til egen bokstavtro fortolkning av religionen, for eksempel gjennom å passe på at kvinner dekker seg til, se til at det ikke konsumeres alkohol i lokale kafeer og restauranter, at det ikke vises utfordrende filmer på kino, og så videre. Islamistene, og særlig salafistene, er ofte svært synlige i det offentlige rom i de lokalsamfunnene hvor de står sterkt, og bruker offentlige steder som for eksempel kafeer til å misjonere for sitt syn. Mange oppfatter derfor islamistene som et «moralpoliti» som tar seg til rette i lokalsamfunnet, og som legger føringer på hva som anses som akseptabel oppførsel i det offentlige rom. I en kontekst hvor uttrykk for en bestemt muslimsk identitet og atferd vektlegges sterkt, vil alle annerledestenkende, og særlig ikke-muslimer, bli mer synlige, og dermed mer utsatt for reaksjoner fra konservative religiøse miljøer.

Det finnes også et betydelig voldelig islamistisk miljø i Tunisia, som har stått bak flere alvorlige angrep, blant annet angrepet på den amerikanske ambassaden i 2012, drap på to opposisjonspolitikere i 2013, gjentatte angrep på den tunisiske hæren i grenseområdet mot Algerie og terroranslaget mot Bardo-museet i Tunis i mars 2015, hvor 20 personer ble drept. Tunisia har også en av de største kontingentene av fremmedkrigere til Syria og Irak, med 3000 i fronten og 500 hjemkomne krigere, i henhold til tall fra tunisiske myndigheter (som sitert i Bastié 2015). Selv om det store flertallet av tunisiere er sterke motstandere av at vold

³ Det er ikke kjent hvorvidt dette er en offisiell oversettelse fra arabisk, eller hvorvidt den står for Guellalis regning.

brukes i religionenes navn, bidrar de ytterliggående og voldelige islamistene til at frontene skjerpes i det offentlige ordskiftet og skaper splittelser i det tunisiske samfunnet.

Reaksjoner mot konvertitter fra familie og samfunn

I tunisisk og fransk presse finner man mange historier som formidler den enkelte konvertitts personlige erfaringer knyttet til konverteringen (Bouzidi 2013; Chellali 2015; Kéfi 2005). Konvertittenes erfaringer varierer fra person til person, og det synes ikke mulig å utlede et gitt sett av reaksjonsmønstre hos familie og nettverk når en person konverterer. I det følgende gjøres det rede for *mulige* reaksjoner mot konvertitter, slik det fremstår i tilgjengelig litteratur på feltet.

Konvertitter synes først og fremst å møtes med mistenksomhet og skepsis fra omgivelsene. En person som forlater islam anses ifølge Boissevain (2013) som en forræder, både fra et religiøst, politisk og sosialt synspunkt. Selv om det ikke finnes noen bestemmelser som forbyr frafall fra islam i tunisisk straffelov, slik det for eksempel gjør i land som Mauritania, Saudi-Arabia og Sudan, anses handlingen som sterkt klanderverdig fra et religiøst synspunkt. For den jevne tunisier er frafall fra islam *haram* (forbudt i henhold til religionen) og den som frafaller, er en *murtadd* (apostat, forræder, opportunist) (Boissevain 2013).

Frafall fra islam er også problematisk fra et politisk perspektiv, fordi det innebærer et brudd med det som anses som et nærmest naturgitt sammenfall mellom det å være tunisier og det å være muslim. Kristendommen anses som noe ikke-tunisisk, noe som kommer utenfra, og som ikke er kompatibelt med det å være tunisier. Mens romersk-katolsk kristendom assosieres med Europa og særlig Frankrike, forbindes protestantiske retninger sterkt med USA, og det verdsettet som knyttes til dette landet. Et brudd med islam og en eventuell omfavnelse av en ny religion anses derfor som et svik både mot islam og den tunisiske nasjonen med dens religiøse og kulturelle arv (Boissevain 2013).

Frafall fra islam innebærer også å ta avstand fra familie, nettverk og storsamfunn, og de grunnleggende verdiene disse enhetene er tuftet på. Et slikt brudd kan vekke sterke følelser hos familiemedlemmer og andre som står konvertitten nær:

Når [en tidligere muslim] kunngjør at han eller hun har konvertert, føler familie, kollegaer og venner seg sviktet, forlatt og forvirret av en avgjørelse som ofte har blitt tatt i hemmelighet. Å velge å bli kristen tolkes som det samme som å velge bort alt det man har blitt oppdratt til å tro på, som en fornektelse av selve samfunnet. For selv om ikke alle tunisiere samvittighetsfullt overholder alle religiøse plikter, så er det likefullt slik at islam former og strukturerer dagen, året og livssyklusen for alle muslimer (Boissevain 2013, Landinfos oversettelse).

Å forlate islam til fordel for en annen religion innebærer altså først og fremst en distansering fra, eller brudd med, familie og samfunn og den tradisjonen de representerer. En konvertering kan føre til at de følelsesmessige og sosiale båndene til familie og omgivelsene svekkes eller brytes, enten midlertidig eller permanent, og føre til at den som konverterer blir fryst ut eller selv velger å trekke seg unna (Chellali 2015; Kéfi 2005). En konvertering kan også føre til reaksjoner mot konvertittens familie, i form av latterliggjøring og baksnakking fra fellesskapets side. Det er heller ikke uvanlig at konvertittens muslimske ektefelle ber om skilsmisse (Bouzidi 2013).

Konvertittene som intervjues av Chellali (2015) peker alle på at det å konvertere har sosiale og økonomiske omkostninger, enten midlertidig eller permanent. Konvertitter kan for eksempel miste arbeid og leiekontrakt på grunn av konverteringen (Bouzidi 2013; Chellali 2015; Kéfi 2005). På den annen side peker Boissevain (2013) på at et skifte av miljø og nettverk også kan by på nye muligheter i form av en ny omgangskrets med en sterk, felles identitet, og nye muligheter på arbeidsmarkedet. Personer med lav sosial eller økonomisk status i det tunisiske samfunnet kan få nye muligheter i et nytt miljø hvor nedarvet sosial og økonomisk status ikke lenger er like viktig, og hvor sosial mobilitet er mulig. De sosiale og økonomiske omkostningene ved en konvertering er ifølge Kéfi (2005) ofte midlertidige, og de fleste konvertitter synes å få livet i gjenge igjen ettersom tiden går.

Det er rapportert om tilfeller av vold mot konvertitter (Chellali 2015; U.S. Department of State 2014b). Omfanget av og omstendighetene rundt slik voldsbruk er lite beskrevet, men å dømme ut fra den anekdotiske informasjonen som finnes, utøves slik vold først og fremst av konvertittens egen familie i perioden umiddelbart etter at vedkommende gjør kjent at han eller hun har konvertert, med den hensikt å få vedkommende til å gjøre om på beslutningen om å konvertere.

Det finnes så langt Landinfo kan se ingen informasjon om at konvertitter skal ha blitt drept som følge av konverteringen i Tunisia, verken av private eller statlige aktører.

Mulighet for fri religionsutøvelse for konvertitter

Den katolske kirke har en lang tilstedeværelse i Tunisia, som et resultat av at Tunisia var fransk protektoratområde frem til 1956. Den katolske kirke er fullt ut anerkjent av tunisiske myndigheter gjennom et konkordat med paven i Roma fra 1964. De katolske kirkebyggene er svært synlige i bybildet i de store byene i Tunisia, fordi de ble bygget sentralt i historiske sentrumsområder i protektorattiden. Nyere menigheter, særlig protestantisk-evangeliske, holder ofte til i ordinære hus som menigheten eier eller leier, eller de avholder bønnegrupper og lignende i private hjem. Flere av kirkesamfunnene tilbyr gudstjenester og bønnemøter på tunisisk arabisk, i tillegg til engelsk og fransk (Boissevain 2013). Det er ikke kjent at tunisiske myndigheter griper inn i gudstjenester eller bønnemøter, heller ikke der hvor konvertitter er tilstede.

En person som konverterer til kristendommen (eller en annen religion) må, på lik linje med andre religiøse minoriteter og ateister, avstå fra å kritisere islam offentlig. Mens konvertitter som utøver sin religion på en diskret måte i liten grad vil oppleve systematiske reaksjoner mot sin religionsutøvelse, vil de som aktivt og militant fornekte eller kritiserer islam, oppleve reaksjoner fra omgivelsene, i noen tilfeller også fra myndighetene i form av rettsforfølgelse. Det finnes flere eksempler på at personer har blitt dømt til fengsel for angrep på islamske verdier i medhold av straffeloven.⁴

En del av konvertittene opplyser at de ble interessert i kristendommen som følge av å ha sett på forkynnelseskanaler eller hørt på kristne radiosendinger. Eksempler på kristne, arabiskspråklige TV-kanaler som kan tas inn i Tunisia er al-Hayat, som sender fra Kypros, og

⁴ Bestemmelsene i straffeloven synes likevel først og fremst å brukes mot ateister, ikke konvertitter. Et eksempel på dette er saken mot de selvproklamerte ateistene Ghazi Béji og Jabeur Mejri. I 2012 ble de to dømt til syv og et halvt års fengsel for å ha «forstyrret offentlig moral og lov og orden» fordi de hadde publisert karikaturtegninger av en naken profet Mohammed på Facebook (Le Monde 2012). De ble benådet av presidenten i 2014.

Miracle Channel, som norske Troens bevis står bak. Til personer som ønsker å lære mer om kristendommen, kan Troens bevis blant annet tilby brevkurs (Kéfi 2005; Troens bevis u.å.). Også andre kirkesamfunn tilbyr kristen opplæring (Boissevain 2013).

Misjonering rettet mot muslimer er forbudt i henhold til straffeloven. Tunisiske myndigheter har tidligere sendt ikke-muslimske misjonærer ut av landet, men i dag ser det ifølge amerikanske myndigheter (U.S. Department of State 2014b) ut til at myndighetene i stedet nekter å fornye visumet til misjonærene eller legger press på arbeidsgivere til ikke å forlenge arbeidskontrakten deres. Samme kilde opplyser at det ikke er rapportert at tunisiske myndigheter reagerte på misjonering mellom 2011 og 2013 (informasjon om forholdene etter 2013 er foreløpig ikke tilgjengelig). Ifølge Chellali (2015) er det flere misjonærer i Tunisia i dag enn før 2011, sannsynligvis på grunn av styrking av religionsfriheten i landet.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

- Bastié, E. (2015, 31. mars). David Thomson: «L’Etat islamique a décidé de faire de la Tunisie sa cible». Le Figaro. Tilgjengelig fra <http://www.lefigaro.fr/international/2015/03/31/01003-20150331ARTFIG00184-david-thomson-l-etat-islamique-a-decide-de-faire-de-la-tunisie-sa-cible.php> [lastet ned 17. april 2015]
- Boissevain, K. (2013). Des conversions au christianisme à Tunis. Vers quel protestantisme? *Histoire, monde et cultures religieuses*, 2013/4(28), 47-62.
- Bouzidi, S. (2013, 21. april). Confession d’un musulman tunisien converti au catholicisme. *Kapitalis*. Tilgjengelig fra <http://www.kapitalis.com/societe/15669-religion-confessions-d-un-musulman-tunisien-converti-au-catholicisme.html> [lastet ned 26. mars 2015]
- Chellali, S. (2015, 16. januar). A Tunis, de jeunes musulmans prennent le chemin de l’église. *Le Monde*. Tilgjengelig fra http://www.lemonde.fr/afrique/article/2015/01/06/a-tunis-de-jeunes-musulmans-prennent-le-chemin-de-l-eglise_4550097_3212.html [lastet ned 26. mars 2015]
- Constitution (2014, 26. januar). *La Constitution de la République tunisienne*. Tilgjengelig via [http://www.legislation-securite.tn/sites/default/files/Constitution%20de%20la%20République%20Tunisienne%20du%2027%20Janvier%202014%20\(Fr\).pdf](http://www.legislation-securite.tn/sites/default/files/Constitution%20de%20la%20République%20Tunisienne%20du%2027%20Janvier%202014%20(Fr).pdf) [lastet ned 26. mars 2015]

Respons Tunisia: Konvertering til kristendommen

- Gall, C. (2014, 25. juni). Buffeted by Tumult, Jewish Population in Tunisia Dwindles. *New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2014/06/26/world/africa/buffed-by-tumult-jewish-population-in-tunisia-dwindles.html?_r=0 [lastet ned 26. mars 2015]
- Guellali, A. (2014, 3. februar). The problem with Tunisia's new constitution. *World Policy Journal*. Tilgjengelig via <http://www.hrw.org/news/2014/02/03/problem-tunisia-s-new-constitution> [lastet ned 26. mars 2015]
- Kéfi, R. (2005, 4. juli). Ils ont choisi le christianisme. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/LIN03075ilsonemsina0/> [lastet ned 26. mars 2015]
- Landguiden (u.å.). *Tunisia: religion*. Stockholm: Utrikespolitiska Institutet [Elektronisk betalingstjeneste, lastet ned 16. april 2015]
- Le Monde (25. juni 2012). Sept ans de prison pour avoir posté des caricatures du prophète sur Facebook. *Le Monde*. Tilgjengelig fra http://www.lemonde.fr/tunisie/article/2012/04/05/sept-ans-de-prison-pour-avoir-poste-des-caricatures-du-prophete-sur-facebook_1681471_1466522.html [lastet ned 15. april 2015]
- Troens bevis (u.å.). *Miracle Channel*. Kvinesdal: Troens bevis. Tilgjengelig fra <http://troensbevis.no/arbeidet/miraclechannel> [lastet ned 15. april 2015]
- U.S. Department of State (2014a, 27. februar). 2013 *Country Report on Human Rights Practices Tunisia*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig via <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2013&dliid=220378> [lastet ned 22. april 2015]
- U.S. Department of State (2014b, 28. juli). 2013 *International Religious Freedom Report Tunisia*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig via <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=country&docid=53d906fc3&skip=0&coi=TUN&querysi=religious&searchi=n=title&sort=date> [lastet ned 26. mars 2015]

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.